

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1924 kl. 4 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion i andra kammaren, nr 344, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om återuppförande till kronan av rekognitionshemman och till bergshanteringens understöd anslagna skogar.

Motionen.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 344, hava herr *Vennerström m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast möjligt, huruvida åtgärder böra vidtagas för att till kronan återföra rekognitionshemman och till bergshanteringens understöd anslagna skogar, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Till stöd för denna hemställan hava motionärerna åberopat vad som förekommit vid samma frågas behandling vid 1920, 1921 och 1922 års riksdagar.

Frågans behandling vid 1922 års riksdag.

Till belysande av förevarande frågas förhistoria och av vad som framkommit i samband med dess tidigare behandling inom riksdagen har utskottet i likhet med andra kammarens fjärde tillfälliga utskott ansett sig kunna inskränka sig till att återge vad i ärendet förekom vid 1922 års riksdag. Då förelägo tvänne inom andra kammaren väckta motioner i ämnet, *dels* nr 155 av herr *Herou m. fl.*, vari bland annat hemställdes, att riksdagen måtte med stöd av redan kända fakta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förberedande åtgärder i syfte att till kronans fullständiga förfogande återbörda rekognitionsskogar och under bruk skatteköpta hemman, som med nyttjanderätt för produktionsändamål, särskilt bruksdrift, överlåtits åt enskilda men under tidernas lopp medels processer och på ohållbara bevis vilande domstolsutslag lagts under enskilda ägare med faktisk äganderätt, *dels* nr 156 av herr *Vennerström*, utmynnande i enahanda yrkande som den nu föreliggande motionen.

Dessa motioner hänvisades till andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, som i anledning av motionerna anförde följande:

Den av sistnämnde motionär gjorda hänvisning till förevarande ärendes behandling vid 1920 och 1921 års riksdagar innebär en erinran därom, att andra kammaren för sin del vid två olika tillfällen redan uttalat sig för en utredning i det angivna syftet. Vid 1920 års riksdag blev emellertid utredningsyrkandet, som då tillstyrktes av andra lagutskottet, till vilket ärendet hänvisats, avslaget av första kammaren med 52 röster mot 44. Frågans behandling vid 1921 års riksdag gav samma negativa resultat, i det att första kammaren på förslag av sitt andra tillfälliga utskott beslöt att icke biträda andra kammarens av dess fjärde tillfälliga utskott förordade beslut om avlåtande till Kungl. Maj:t av en skrivelse, innefattande den anhållan, som återfinnes i herr Vennerströms här ovan återgivna hemställan.

Då andra kammaren således så nyligen som åren 1920 och 1921 funnit det önskligt, att en utredning rörande denna mycket omfattande och synnerligast i vissa delar av vårt land livligt uppmärksammade fråga komme till stånd, kunde det måhända från utskottets sida vara tillräckligt att i största korthet erinra därom, att under den tid, som förflutit sedan nyssnämnda beslut fattades, ingenting inträffat, som rimligen kan motivera ett frånträdande av den ståndpunkt, kammaren genom de båda ifrågavarande besluten intagit. Det synes emellertid utskottet angeläget att, med hänvisning till de under ärendets förutvarande behandling till riksdagen ingivna handlingar, något närmare erinra om de sakförhållanden, som ligga till grund för det upprepade framläggandet inför riksdagen av förevarande spörsmål, sakförhållanden, som av andra kammaren ansetts utgöra tillräckligt bärande skäl för en anhållan hos Kungl. Maj:t om föranstaltande av utredning.

Att i detta sammanhang förebringa en mera utförlig historik av rekognitionsskogarnas ställning under olika tidsperioder och de åtgärder, som med avseende å dessa skogar vidtagits från statsmakternas sida, torde knappast vara behövt. Utskottet anser sig därför härutinnan kunna inskränka sitt yttrande till några kortare erinringar, ägnade att i viss mån belysa den ståndpunkt statsmakterna intagit med avseende å det i förevarande motioner omnämnda villkoret, att skogarna i fråga skulle nyttjas för den bruks- och bergsdrift, till vars understödjande och förkovran de blivit av kronan upplåtna.

Under påpekande av, hurusom en mängd kronans hemman blivit till understöd för bruk eller fabrik sålda till skatte åt vederbörande bruks- eller fabriksägare med förbehåll, att hemmanen ej finge skiljas från det bruk eller den fabrik, till vars förmån försäljningen skett, samt att, därest bruket eller fabriken nedlagts, kronan ansetts på grund av »föråldrade författningar» kunna återtaga sålunda försålda hemman, yrkade vid 1886 års riksdag herr C. A. Bäckström i en inom första kammaren väckt motion, att »därest utfärdat skattebrev innehölle, att skatteupplåtelsen skett till understöd för bruk eller fabrik och att hemmanet ej finge därifrån skiljas, sådant hädanefter icke skulle medföra behörighet för kronan att yrka rubbning av ägares och in-

teckningshavares rätt». Riksdagen ansåg sig emellertid ej kunna biträda denna motionärens hemställan, på skäl som utvecklades i det av statsutskottet med anledning av motionen avgivna utlåtandet. Häri anförde utskottet bland annat, att vid försäljningar till bruken av rekognitionshemman har syftet varit enahanda som med den ursprungliga upplåtelsen av de allmänningar, varav hemmanen bildats, eller bergshanteringens understödjande och uppmuntran. Räntan av rekognitionshemmanen har — fortsatte utskottet trätt i stället för den förra arrende- eller rekognitionsavgiften, och även uti dessa hemmans räntor har jämlikt kungl. kungörelsen den 5 juni 1885 en nedsättning med 30 procent från och med innevarande år ägt rum. Skulle nu — — — kunna avstås från rätten att föra talan om rekognitionshemmanens återvinnande i händelse de skiljas från bruk, till vars understöd de blivit anslagna eller i händelse sådana bruk nedläggas, så komme — framhölls vidare i det nyssnämnda utskottslåtandet — staten för avståendet till enskilda av en mängd värdefulla jordegendomar icke att åtnjuta någon annan ersättning än de ännu kvarstående 70 procenten av räntan å rekognitionsskogshemmanen. »På grund av dessa förhållanden äger, enligt utskottets åsikt, staten fullt fog att fortfarande fasthålla grundsatsen, att ifrågavarande hemman skola vara oskiljaktigt förenade med det verk, till vars understöd de blivit skattesålda».

Detta vid 1886 års riksdag avgivna utlåtande står, som man finner, i god samklang med de föreskrifter rörande nyttjanderätten av ifrågavarande skogar, som avgivits

dels 5 april 1739, då Kungl. Maj:t förklarade, »att med alla sådana skogars nyttjande ej något missbruk till avsalu av bruks- och manufakturägarna må förövas, utan de allenast till brukets eller manufakturiets enskilda underhållande och förnödenhet användas;

dels 4 februari 1811, då i den till grund för skatteköpen liggande kungl. kungörelsen utsäges, att, då hemman vore inrättade av den för bruken till deras upprätthållande, såsom nödig ansedd mark och skog, i skatteköpsbrevens skulle intagas det förbehåll, att de »alltid skola bliva oskiljaktiga från de bruk, varunder de lyda»;

dels ock 16 maj 1835, då Kungl. Maj:t förklarade sig »icke funnit skälighet i allmänhet medgiva den utsträckning (som begärts) av dispositionsrätten över rekognitionsskogarna, att bruks- och bergverksidkarna måge använda dessa skogar vid vilketdera av deras bruk och bergverk, som de själva finna lämpligast».

Av ovan anförda exempel torde tydligt framgå, att statsmakternas mening med upplåtelsen och skatteförsäljningen av rekognitionsskogarna varit att bereda bruken ett i forna tider välbehövt understöd, men att skogen skulle återfalla till kronan, om vederbörande bruk nedlades. Detta villkor har emellertid till följd av olika omständigheter blivit satt ur kraft, och från många håll hava allvarliga klagomål anförts däröver, att icke kronans rätt

blivit vederbörligen bevakad. Till en del torde det sålunda påtalade förhållandet kunna förklaras däray, att den uppsikt som skulle å kronans vägnar utövas icke varit tillräckligt effektiv. Denna bristande kontroll väckte ofta bland allmänheten stora bekymmer, och icke minst kraftigt kommo dessa till uttryck vid 1895 års riksdag, då hr *Hedin* i andra kammaren framställde en interpellation rörande ifrågavarande angelägenhet. I motiveringen till denna interpellation erinrades om vissa förhållanden, som ansågos ådagalägga, att den lagstadgade kontrollen över värden och förvaltningen av statens till bergshanteringens understöd anslagna skogar icke vore tillräckligt verksam. Interpellationen fick till följd, att vissa nya bsstämmelser utarbetades till förhindrande av påtalade missförhållanden. Den från statens synpunkt ökade säkerhet som härigenom vanns har sedermera blivit på ett effektivt sätt kompletterad genom 1919 års urtima riksdags beslut att provisoriskt upphäva 1811 års skatteköpsförordning.

Såsom av motionerna framgår taga emellertid motionärerna sikte jämväl på frågan, huruvida och på vad sätt ett återförande till kronan må kunna ske av de *skatteköpta* hemman, vilkas innehavare icke uppfylla de vid upplåtelsen fastställda ovan antydda villkoren. Detta yrkande är, kan man säga, det väsentliga i de förevarande motionerna.

Vid efterforskandet av orsakerna till det av motionärerna sålunda påtalade förhållandet, att sagda villkor vid skatteköpen icke lett till allmän efterföljd, måste man ägna sin uppmärksamhet åt, förutom nyssnämnda brist i uppsiktsförfarandet, jämväl den omständigheten, att domstolarna icke funnit de vid upplåtelsen fogade förbehållen äga laga kraft jämlikt jordabalken eller annan lag. Bekant torde sålunda vara, att högsta domstolen den 8 juni 1897 genom ett flertal domar ogillade å kronans vägnar förd återvinningstalan, väckt mot åtskilliga innehavare av rekognitionsskogshemman. Till belysning i viss mån av sakens juridiska sida, sådan den avtecknade sig vid dessa domstolsbeslut, må i detta sammanhang erinras om innebörden av den motivering högsta domstolen förebragte i det mål, som gällde Stjärnfors bruks rekognitionsskog. Domstolen anförde därvid bland annat, att det i berörda köpebrev intagna villkor, »att hemmanen oskiljaktigt skulle vara förenade med Stjärnfors bruk, så mycket mindre kunde föranleda till skattemannarättens förverkande, därest hemman skildes från berörda bruk, som enligt 1 kap. 2 § jordabalken, sådant detta lagrum lydde genom kungl. förordningen den 1 juni 1810, *dyligt i köpehandlingen intaget förbehåll vore utan verkan*». Genom beslut nästföljande år beslöt därför riksdagen, att den sålunda genom domstolsbeslut underkända bestämmelsen, att hemmanen alltid skulle vara oskiljaktiga från de bruk, varunder de lydde, skulle upphöra att gälla.

Av det hittills anförda torde framgå, att upplåtelsen av rekognitionsskogar och medgivandet att skatteköpta dylika, skett mot uttryckligt angivet villkor, att skogarna skulle nyttjas för visst i överlåtelsehandlingen angivet

ändamål, men att de rättsanspråk, som kronan på grund härav kunnat resa, visat sig icke juridiskt hållbara, då kronan sedermera gjort sina rättsanspråk gällande. Under sådana förhållanden är det givet, att många frågar sig vad en utredning angående återförvärv till kronan av ifrågavarande egendom skulle kunna äga för betydelse. Kammarkollegium, som anmodades avgiva yttrande över herr Erikssons i Grängesberg vid 1920 års riksdag i ämnet väckta motion, gav för sin del följande svar på denna fråga: »Då — — — å ena sidan den tanke, som ligger till grund för motionen, ytterst bottnar i den i och för sig enligt kollegii mening icke oriktiga föreställningen att genom 1897 års domar den materiella rätten blivit lidande till förmån för den formella, och denna föreställning uppenbarligen delas av stora befolkningsgrupper inom landet, men, å andra sidan, de svårigheter som äro förenade med ett realiserande av motionärens tanke icke synas vara klart insedda, har kollegium för sin del icke något att erinra mot en utredning, dock icke såsom motionären avser allenast angående sättet för rekognitions-hemmanens återförande till kronans fria disposition, utan i första hand för utrönande av möjligheten och lämpligheten av en sådan åtgärd. — Även om en sådan utredning skulle giva ett i huvudsak negativt resultat har i alla fall därmed vunnits, att denna under de senare årens riksdagar ständigt återkommande fråga finge en så fullständig belysning, att den kunde på ett säkrare sätt än hittills av allmänheten bedömas och därmed tilläventyrs bliva avförd från diskussion.»

Det synes utskottet som om även de vilka i sak intaga en annan ståndpunkt än motionärerna i förevarande fråga och därtill dela kammarkollegii uppfattning rörande det reella värdet av den begärda utredningen, skulle kunna medgiva, att en utredning vore befogad åtminstone ur den synpunkten, att full klarhet borde åstadkommas i alla på frågan inverkan förhållanden. Eller med andra ord, att man borde erkänna riktigheten av ej blott de från kollegii sida anförda premisserna utan ävan de slutsatser, till vilka kollegium i sitt yttrande kommit. Och då, såsom ovan erinrats, andra kammaren vid tvenne föregående tillfällen givit sin anslutning till det av kollegium förordade utredningskravet, kan icke utskottet finna något bärande skäl för att nu tillstyrka ett frånträdande av denna ståndpunkt. Kravet på en förutsättningslös utredning, vilken givetvis icke kan eller får innebära, att statsmakterna skulle umgås med planer att kränka någon medborgares rätt — utskottet tillåter sig härvid hänvisa till kammarkollegii i ovan citerade yttrande gjorda erinran angående våra civillagars karaktär — torde sålunda kunna omfattas av en och var, hur vitt skilda de principiella uppfattningarna i själva sakfrågan än må vara. Utredningsyrkandet tager ju, som vid flera tillfällen erinrats, sikte på önskvärdheten av att få till fullo klarlagt ett spörsmål, som särskilt i vissa delar av landet intager en mycket framskjuten plats bland befolkningens politiska intressen. Såsom ett förklarande exempel på varför så är fallet må här erinras om de i herr

Erikssons i Grängesberg motion vid 1920 års riksdag intagna uppgifter rörande omfattningen av beviljade skatteköp inom endast tre kommuner i Kopparbergs län, nämligen Grangärde, Ludvika och Sävsnäs socknar. Inom dessa hava följande rekognitionsskogar försålt mot angivna köpeskillingar: År 1884 till Enkulle hyttelag $\frac{35}{64}$ mantal för 40 kronor 3 öre, år 1845 till Sörviks och Brunnsviks hytteägare $\frac{17}{48}$ mantal för 31 kronor 94 öre, Norhyttans ägare $\frac{7}{16}$ mantal för 32 kronor 4 öre, Västansjö hyttas ägare $\frac{25}{32}$ för 57 kronor 22 öre, år 1852 till Rävåla hyttelag $\frac{15}{64}$ mantal för 78 kronor 16 öre, Abeckshyttans ägare $\frac{29}{48}$ mantal för 40 kronor 34 öre, Persbo hyttelag $1\frac{7}{64}$ mantal för 80 kronor 29 öre, Marnäs hyttelag, Knutsbo skog om $\frac{5}{64}$ mantal för 5 kronor 46 öre, Gonäs hyttelag $\frac{63}{128}$ mantal för 35 kronor 61 öre, Sunnansjö hyttelag $1\frac{5}{32}$ mantal för 83 kronor 76 öre, år 1848 till Saxhytte hyttelag $\frac{37}{64}$ mantal för 40 kronor 22 öre, år 1854 till Bäragsbo 1 mantal för 60 kronor 48 öre, år 1855 till Klenshytte hyttelag $\frac{5}{8}$ mantal för 45 kronor 30 öre, Hellsjö hyttelag $\frac{7}{16}$ mantal för 41 kronor 71 öre, år 1857 till Björnhytte masugns ägare 10 skogshemman om tillsammans $5\frac{10}{16}$ mantal för 411 kronor 80 öre, år 1858 till Prästhytte masugnsägare $\frac{57}{64}$ mantal för 65 kronor 20 öre, år 1863 till Ludvika bruksägare 10 skogshemman om tillsammans $6\frac{1}{4}$ mantal för 463 kronor 78 öre, och sista försäljningen år 1878 till Fredriksberg och Gravendals bruk 23 mantal för 1,344 kronor 31 öre. Den sammanlagda köpeskillingen för de försålda 46 mantalen blir sålunda endast *2,996 kronor 11 öre*.

Efter anförandet av dessa exempel finner utskottet sig böra erinra därom, att utskottet från sina ovan angivna utgångspunkter ingalunda avsett att genom de sålunda lämnade sakuppgifterna giva någon antydning om, i vilken omfattning eller på vad sätt statsmakterna möjligen skulle kunna återuppätta eller vidmakthålla den materiella rätt, som enligt kammarkollegii uppfattning blivit lidande till förmån för den formella rätten. Enligt utskottets mening bör nämligen hela detta problem objektivt och förutsättningslöst prövas vid den utredning, som utskottet finner av olika skäl synnerligen påkallad, en utredning, som givetvis måste komma att röna påverkan av den ordning, som redan inträtt med avseende å den formella regleringen av hithörande äganderättsförhållanden.

Slutligen synes det utskottet även angeläget framhålla, att det ovan påpekade, sedan långt tillbaka märkbara intresset för en utredning av de i motionerna berörda förhållanden torde i närvarande tid, då kravet på ökad förståelse för jordbruksnäringens utveckling och förkovran gör sig allt starkare gällande, vara ännu mera utbrett än någonsin tillföre. Förevarande spörsmål berör ju nämligen i viss mån den mycket livligt diskuterade frågan, huru man i de trakter, där huvudparten av de i motionerna åsyftade skogarna äro belägna, skall kunna åstadkomma nya självständiga jordbruk och skydda redan befintliga. Även denna synpunkt torde således vara värd att i detta sammanhang beakta.»

Med stöd av det anförda tillstyrkte utskottet bifall till den i herr Vennerströms motion nr 156 gjorda hemställan, och andra kammaren fattade för sin del beslut i överensstämmelse med vad utskottet föreslagit.

Första kammaren, som delgavs andra kammarens beslut, överlämnade ärendet till sitt andra tillfälliga utskott, vilket i anledning härav anförde följande:

*Första
kammarens
utskott 1922.*

»Frågan om utredning angående rekognitionsskogarnas återförande till kronan har, såsom känt är, förut varit föremål för riksdagens prövning, senast vid 1921 års riksdag. Första kammarens majoritet har därvid ej funnit en dylik utredning önskvärd eller nödvändig. Då utskottet nu har att avgiva utlåtande i frågan med anledning av här föreliggande motioner och därav föranledda beslut i andra kammaren, har utskottet icke funnit anledning frångå den ståndpunkt, som fått sitt uttryck i första kammarens vid föregående riksdagar fattade beslut. De synpunkter, som därvid varit bestämmande för utskottet, hava huvudsakligen varit följande.

Genom de kända 1897 års domar i högsta domstolen har kronans återvinningstalan i fråga om vissa rekognitionshemman ogillats. Nu har som skäl för en utredning om rekognitionsskogarnas återförande till kronan anförts, bland annat, att dessa domar till förmån för den formella rätten trätt den materiella rätten för när och att, då det vore viktigare för rättssäkerheten, att den materiella rätten segrade, en revision i förevarande fall borde ske. Utskottet har icke samma principiella ståndpunkt i denna fråga. Det måste, enligt utskottets uppfattning, vara alldeles nödvändigt för rättsordningen, att tvister och tvivelsmål, om vem som har rätt i ett visst fall, skola kunna för all framtid avföras genom ett beslut eller en dom. Rättssäkerheten skulle helt visst bli oerhört lidande därpå, att laga kraftvunna domar skulle kunna rivas upp efter ett antal år och frågan om redan tillerkänd äganderätt ånyo tagas under omprövning. Härigenom skulle uppstå en allmän osäkerhet, som i hög grad komme att verka förryckande och nedbrytande.

Vidare framhålles, att vad riksdagen här skulle besluta, vore icke ett omedelbart återförande till kronan av rekognitionshemmanen utan endast en utredning snarast möjligt, huruvida åtgärder borde vidtagas för detta ändamål. Som stöd för en utredning anföres, att kungl. kammarkollegium icke haft något att erinra mot en förutsättningslös utredning samt att utredningen skulle stilla den oro, som denna fråga orsakar, särskilt i de landsdelar, där dessa hemman äro belägna. Det synes emellertid som om kammarkollegium ansett, att en utredning skulle giva negativt resultat och i så fall torde lämpligheten av en utredning, förenad säkerligen med avsevärda kostnader för statsverket, starkt kunna ifrågasättas. Och fränsett denna för statsverket viktiga ekonomiska synpunkt, skulle, även om påtalade oro genom en utredning försvunne, en annan oro uppstå, nämligen hos alla dem, som direkt beröras av utredningen. Även under ekonomiskt lugnare tider än de

nuvarande skulle nämligen en dylik utredning, som direkt anginge äganderätten till vissa värden och vars konsekvenser man icke kunde överskåda, även om den gäve negativt resultat, så snart den beslutats och så länge den påginge, verka upprörande och förryckande på det ekonomiska livet. Och särskilt skulle den under nu rådande svårartade ekonomiska depression i hög grad öka oron och osäkerheten samt i sin mån försvåra det ekonomiska återuppbyggandet.

Skulle slutligen utredningen leda till någon positiv åtgärd i motionernas syfte, skulle detta innebära ett återförande tvångsvis till kronans fria disposition av rekognitionshemmanen. Genom en sådan åtgärd skulle redan förvärvade privata rättigheter då omedelbart annulleras. Detta innebär emellertid ett frångående av den, så vitt känt, i alla kulturländer i lagstiftningen uppehållna grundsatsen, att civillag icke bör givas tillbakaverkande kraft. Härtill kommer, att genom förordning den 22 december 1898 Kungl. Maj:t i överensstämmelse med samma års riksdags beslut förordnat, att vad i särskilda författningar funnes i fråga om skatteköp av s. k. rekognitionshemman föreskrivit därom, att hemmanen alltid skulle vara oskiljaktiga från de bruk, varunder de lydde, skulle upphöra att gälla. Ett återförande till kronans fria disposition av ifrågavarande hemman skulle därför otvivelaktigt komma att i mycket stor omfattning kännbart träffa i god tro varande ägare av sådana hemman eller innehavare av in-teckningar och obligationer, för vilka hemmanen utgjorde säkerhet.»

Med stöd av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Denna utskottets hemställan blev av kammaren bifallen.

I anledning av nu förevarande motion har andra kammarens fjärde tillfälliga utskott anført:

Den föreliggande frågan har, såsom av det ovanstående framgår, upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning. Såvitt utskottet har sig bekant hava, sedan frågan senast förelåg till behandling, inga som helst nya fakta tillkommit och ej heller några nya synpunkter framförts, som kunde giva utskottet anledning att frånga den ståndpunkt, utskottet tidigare förfäktat — en ståndpunkt som av andra kammaren gillats såväl åren 1920 och 1921 som år 1922. Utskottet har därför beträffande den nu föreliggande motionen ansett sig kunna i sak inskränka sig till att återropa vad som anförts i andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts ovan återgivna utlåtande vid 1922 års riksdag och får med stöd därav hemställa, att andra kammaren för sin del ville besluta att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast möjligt, huruvida åtgärder böra vidtagas för att till kronan återföra rekognitionshemman och till bergshandteringens understöd anslagna skogar, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

*Första
kammarens
beslut 1922.*

*Andra
kammarens
utskott.*

*Andra
kammarens
beslut.*

Utskottets hemställan bifölls av andra kammaren och har första kammaren, som delgivits andra kammarens beslut, hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

I anledning härav får utskottet anföra.

Utskottet har icke funnit skäl förebragta, som i någon mån kunnat ändra utskottets förut hävdade och av kammaren gillade ståndpunkt i förevarande fråga, och får därför, under åberopande av vad utskottet vid 1921 och 1922 års riksdagar anfört i ärendet, hemställa,

att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens
i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 20 mars 1924.

På utskottets vägnar:

N. J. F. ALMKVIST.

Närvarande vid ärendets slutbehandling i utskottet: herrar *Almkvist, Rooth, Franzén, Bondeson* *), *Jönsson, J.*, i *Slätåker* *), *Andersson, F.*, i *Arbrå* *, *Winberg*.

Reservation

av herrar *Almkvist, Franzén* och *Winberg*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka första kammaren att biträda andra kammarens beslut.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.